

SMÄRRE MEDDELANDEN

NYTT FRÅN NOVGOROD

I den minnesrika staden Novgorod grundades den 29 dec. 1938 en avdelning av Sovjetunionens vetenskapsakademis historiska institut (som efterträtt Akad. för den materiella Kulturens historia). Initiativet tycks ha tagits av historieprofessorn B. D. Grekov. Hittills har institutet utgivit tre häften av »Novgorodskij istoričeskij Sbornik (Historiska Samlingar för Novgorod), utgörande fortsättning på en tidigare publikationsserie om 4 häften, som publicerats av Novgorods museet och en ännu äldre om minst 7 häften, som utgavs av Novgorods fornminnessällskap.

Institutets nya avdelning har påbörjat utgrävningar i Novgorods Kreml och i Staraja Russa samt är vidare i färd med att samla och beskriva handskrifter i Novgorods museum och fortsätter arbetet på en Novgorodsbibliografi. Vidare trycker institutet enskilda arbeten, såsom V. A. Figarowskijs bok: »Den svenska interventionen i Moskvariket i början av 1600-talet.» Ett annat arbete av Stokov och Bogusevic behandlar »Det stora Novgorod» (Novgorod Velikij).

I tidskriften ha förekommit så intressanta ämnen som: »Om de Magdeburgska portarna från 1100-talet» (stundom kallade Sigtunaportarna), om »mästarna till freskerna i Nereditakyrkan» och om »fribytarrörelsen under den svenska interventionen på 1600-talet».

Rörande de nya grävningarna i Novgorods Kreml 1938 och 1939 finnas en del upplysningar i 7 häftet av Novgorodskij istoričeskij Sbornik (Novgorod 1940), författade av A. Stokov och V. Bogusevič. Grävningarna ha utförts i södra delen av Kremlplatsen och omfattat inalles 454 kvm. Man har nått ett djup under ytan av resp. 4,75 och 3,60 m under de båda säsongerna. Härvid ha anträffats delvis välbevarade rester av ända till åtta gatubeläggningar över varandra, mest av bräder och stockar, vidare timrade hus och brunnskar. Det äldsta skiktet dateras till 900-talet, alltså vikingatiden. Äldre förbindelseleder kunde konstateras. Från 1500-talet och senare härstamma talrika hantverksredskap, t. ex. för smeder, skomakare, garvare, silversmeder, vävare, lergodstillverkare, och dessa antyda, att en hantverkareklass flyttade in på Kreml-området, där dylika redskap från tidigare århundraden saknas. Däremot uppvisar medeltidsskikten diverse åkerbruksredskap.

De nyss omnämnda gatubeläggningarna av trävirke voro under 900—1400-talen smalare (ej över 2,5 m breda) än under nyare tid och bestodo av runda stockar. Under Moskvatiden voro gatorna 3,5—4 m breda och gjordes av tjoeka, breda plankor.

Ett 10-tal vattentunnor anträffades på gårdarna, troligen för att ha vatten till hands vid de talrika eldsvådorna.

På 900- och 1000-talen synes en marknadsplats ha funnits inom Kreml. Som bevis härför anför författarna upptäckten av en börs med vågskålar och vikter, vidare ett besman av bly samt trärester av bodar.

Bland fynden märkas vidare ett par hängsigill med en grip på åtsidan och inskriften »Pečat velikogo va goroda», där troligen ett *no* uteglömts, vadan inskriften bör översättas »stora Novgorods sigill».

Staraja Russa har av en rysk forskare antagits vara en föregångare till Novgorod. Staden intogs av Gustaf II Adolf, som där lät bygga ett träfäste 1612. I närheten av detta numera rivna fäste anställdes utgrävningar 1939. Härvid bestyrktes uppgifterna om den av svenskarna upp- eller ombyggda fästningen; vidare utgrävdes en stor smedja, vilken enligt uppgifter från 1625 tycks ha tillhört en viss Fedor Bykov. Lägre liggande skikt ha ännu ej kunnat tidsbestämmas. Men på ett annat ställe ha hittats keramiska lämningar från 900 och 1000-talet.

T. J. A.

LITTERATUR OCH KRITIK

DE SENASTE ÅRENS FYND OCH RÖN INOM STEN- OCH BRONSÅLDERSFORSKNINGEN

I denna översikt skall icke lämnas någon omfattande bibliografi och ej heller skall den nytutmöjliga litteraturen refereras och kritiskt granskas. Avsikten är i stället att fästa uppmärksamheten på den senaste tidens fynd och iakttagelser av mera speciellt intresse och att därvid med några få ord inpassa dessa i deras forskningsmiljö. Ett på dylikt sätt begränsat urval måste givetvis få en ganska subjektiv prägel, influerat som det blir av vederbörandes egna intressen och egen uppfattning av problemställningarna. Men ensidigheten får betraktas som ofrånkomlig i en framställning, syftande åt annat håll än den rena bibliografien.

Vi börja vår översikt med den nordiska stenåldern, där forskningens horisont under decenniernas gång alltmer kunnat vidgas bakåt i tiden. Den första stora vetenskapliga landvinningen blev upptäckten av kökkenmöddingkulturen, vilken också länge kom att framstå som den äldsta gripbara fasen i utvecklingen. Därpå kom Maglemosse och ancylustidens kulturkrets. Och ett ännu äldre utvecklingsskede började så småningom framskynta i fyndmaterialet — några bearbetade renhorn och en del flintförekomster i Danmark och Nordtyskland — dock utan att detta skede kunde givas några mera bestämda konturer. De fåtaliga och till sin karaktär svårtolkade vittnesbörden om urtidens nordbor blevo emellertid i ett slag fullt gripbara och fingo sin miljö klart och tydligt fixerad och avgränsad genom den märkliga upptäckten av en till istiden hörande boplats från Meiendorf¹ i Holstein. En liknande boplats från det närbelägna Ahrensburg är ännu opubli-

¹ Rust, Das altsteinzeitliche Rentierjägerlager, Meiendorf, Neumünster 1937.